DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

DE

PRÆSTANTIA REMEDIORUM DOMESTICORUM,

QUAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO CAROLO,

PORUSSIAE PRINCIPE, MARCHIONE BRANDENBURGICO, CETERA

SUB PRÆSIDIO,

DN. FRIDERICI HOFFMANNI,

COLLEGII MEDICI h. t. DECANI,

PRO GRADU DOCTORIS,

Ad diem April. An. M DCCXIIX.

publico Eruditorum examini ſubmittit

THEODORICUS ISRAEL,

Medicinæ Candidatus & Practicus.

HALAE MAGDEBURGICAE,

Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typ.

DISSERTATIO SOLENNIS
DE
PRÆSTANTIA REMEDIORUM DOMESTICORUM.

§. I.

Tcunque id temporis ars, quæ ægris ſanitatem & ſanis vitam longam promittit, longe ſubtilius quam ſuperioribus temporibus exculta ſit, cum ex nobiliſſimis pariter & utiliſſimis anatomicis, phyſicis, mechanicis & chymicis inventis magna cœperit incrementa, nihiloſecius, quo minus hujus artis opera & exercitia feliciter & ex voto adhuc ſuccedant, complures remoræ atque difficultates obſervantur, ex quibus immenſa illa medicamentorum farrago ac ſilva, quibus medicorum libri & pharmacopolia repleta ſunt, præcipuum locum ſibi

vindicat. Antiquiſſimi medicorum perquam paucis utebantur remediis, ſed victu potius curabant & cuivis morbo & corpori accommodatam vivendi rationem præſcribebant, atque de origine ac cauſis morborum avertendis plus erant ſolliciti, quam de iis curandis. Et quia animadvertebant præpoſteros animi motus pernitiales maxime affectiones ſuſcitare, ſalutaribus potius morum præceptis animum magnis deſideriis intentum componere & ſanare omni ſtudio laborabant, paucis herbarum infuſis vel decoctis contenti. At vero poſtquam Galenus & ejus ſectæ addicti, atque Arabes doctrinam hanc ſalutarem majori labore excutere & agitare cœperunt, tanta compoſitionum, medicamentorum & materiæ medicæ copia ac cumulus ortus eſt, ut ſi medicinæ initiandus libros, qui hisce repleti ſunt, introſpiciat, ingens artis addiſcendæ faſtidium eum teneat neceſſe ſit. Et poſtquam ſuperiori ſeculo chymici caput in medicina attollere cœperunt, rurſus magna & pene mirabilis ab eorum manibus atque experimentis per ignem factis remediorm maxima ex parte vehementium copia in praxin medicam redundavit. Quapropter noſtro tempore omnes fere ſic dicti practicorum libri arcanis chymicis & immenſis compoſitionibus fere luxuriant, quibus incomparabiles & pene divinas in morbis, cujuscunque etiam generis fuerint, ſanandis laudes adſcribere non erubeſcunt. Si quis vero ſine ullo præjudicio adeoque libero animo ſolidaque attentione earum vires ac virtutes in tot differentibus morborum & corporum aliarumque circumſtantiarum ſtatibus penſiculatius explorare ſtudeat, ea omni-

no

no spem suam penitus fallere, neque expectationi ullo modo respondere eorumque vires maxima ex parte non modo inertes ac steriles, sed etiam naturæ morborũ infestas esse certissime deprehendet. Quare, ut libere sententiã nostram profiteamur, tanta medicamentorum farrago meræ ignorantiæ filia est. Qui enim vitæ ac sanitatis rationem & genuinas morborum origines & causas & principia, quibus agunt omnia remediorum genera, cognita perspectaque habet, is facile dijudicabit, tanto remediorum apparatu in præservando & sanando non opus esse, sed pauca selecta, usu frequenti probata & simplicia magis, quam composita sufficere. Plures certe compositiones ineptissime ex variis ingredientibus, sæpe sibi invicem contrariis, consarcinatæ sunt, ut ex centum vix una laudem & usum in praxi mereatur. Eodem modo comparata sunt chymica, quibus identidem optime, paucis tantum exceptis salibus, oleis destillatis & ex metallicis dextre præparatis quibusdam, carere possumus. Nam remedia hæc longe activiora naturæ animantium, quæ temperata maxime desiderat, minus sunt amica, & vel vehementes motus tantum suscitando vel eos validissime deprimendo agunt, aut infesta corrosivitate vel adstrictione solidorum texturam lædunt. Deinceps ignis, cujus beneficio chymica eliciuntur, destruendis potius simplicium texturis, a quibus eornm facultates & virtutes unice dependent, idoneus est, quam ut earum virtutem acuat, vel meliores insitis vires inducat. Denique tantæ compositionum veterum & arcanorum chymicorum multitudinis e medicina removendæ causa potissimum hæc est, quod veteres & veras morborum cau-

ſas & remediorum genuina principia, quæ cauſis profligandis opponi debebant, plane ignorabant, quare vix quicquam ſolidi aut boni de eorum compoſitionibus ſperandum eſſe, quisque medentum prudentior perquam facile dijudicabit. Atque etiam experientia per plures annos certa & attenta ſuffulti confidenter adfirmamus, vernacula, parabiliora & domeſtica omnibus nota, viribus, uſu atque utilitate, varia compoſita pretioſa & magno labore conquiſita arcana chymica longiſſime antecellere inque ſanando longe certiorem & tutiorem efficaciam illis promittere. Qua re permoti præſenti hoc ſpecimine domeſticorum & parabiliorum remediorum præ illis præſtantiam bono cum Deo adſtruere annitemur. Adſit vero ſummum Numen hisce laboribus, ut publico humani generis bono, quo unice collineant, inſervire poſſint.

§. II.

Ante vero, quam ad ſpecialiorem hujus thematis tractationem & ad explicationem eorum, quæ in auxilium morborum promta ac parata ſunt, deſcendamus, non incommodum fore judico, ſi præmittamus, quænam eorum nomine intelligamus. Jam vero mihi facile perſuadeo, unumquemque levi labore adſecuturum, ea me vocare remedia domeſtica, quæ & plebi nota & in quavis re familiari facile proſtant, in culinis ad manꝰ ſunt, quæ in hortis, ſilvis, pratis creſcunt, aut quæ natura omnibus non denegavit. Nolumus itaque peregrina accerſere, ſed ea, ſaltem quæ noſtra patria profert, quæ omnibus & ſingulis uſui eſſe poſſunt, enarrare nobis conſtitutum eſt. Superſedebimꝰ autẽ tædioſas & difficiles ex iis præparationes

ones indicare, omnesque vires & facultates ſimplicium & domeſticorum a medicis annotatas late ac diffuſe commemorare, quia harum paginarum anguſtiæ tantum laborem capere non poſſunt; ſed ſuffecerit ex domeſticis ſelectiora & quæ nobis uſu ſpectata, viribusque in morbis cognita atque probata ſunt, delibaſſe, iisque in medium prolatis noſtram ſubjeciſſe ſententiam.

§. III.

Prius vero, quam hæc enarremus, quædam argumenta pro evincenda ſimplicium & domeſticorum præſtantia in medium adducere nobis conſultum videtur. Et ut ab auctoritate rem ordiamur, ſummus & antiquisſimus medicinæ auctor, *Hippocrates* vulgaria & plebeja remedia non ſpernebat, ſed potius maximo habebat in pretio, quare *Lib. de præceptionib.* ſcribit: *ne pigeat ex plebejis ſciſcitari, ſi quid ad curationem utile ſit.* Et apud eundem multa recenſentur remedia vulgaria per experientiam nota, quæ procul dubio a mulierculis partu defunctis aut hyſtericis affectibus detentis didicerat & annotaverat, *mulieribus enim*, inquit *Lib. de Septimeſtri partu*, *fides habenda eſt, uti de iis, quæ circa partum accidunt, loqvuntur.* Ejusdem quoque ſententiæ fuiſſe *Galenum*, ex *libro de ſimplicium facultatibus* patet. Nam ipſe plebejos & imperitos, piſcatores aliosque infimæ ſortis homines conſulere non erubuit. Hic gravisſimus post *Hippocratem* auctor cum Alexandria in patriam rediret, in illo itinere incidit in quendam villicum, graui tonſillarum, uvulæ & colli dolore ac inflammatione laborantem, qui ſuffocationis metum incutiebat. Is deſtitutus aliorum remediorum apparatu

tu viridia juglandium tegmina circumſpiciebat, adeoque jubet ex illis ſuccum exprimere & cum melle miſcere, eoque percolato ægrum fauces crebro perluere, quod remedium cum animadverteret celerrimæ operationis fuiſſe, ſæpius illud in tali malo adhibuit.

§. IV.

Neque dubium eſt, quin medicina augmentum ſuum maxima ex parte debeat experimentis a plebe ſæpius factis: nam ruſtici & plebeji homines opibus deſtituti ſine medicamentis ſingulari artificio paratis & etiam ſine medicis diutius vivunt & felicius ex gravibus morbis evadunt, quam divites, nec vero aliis, quam ſimplicibus, parabilioribus, domi natis utuntur, & Deo, naturae ac tempori reliqua committunt. Et quemadmodum illi ſine ejusmodi arcanis & magno labore conquiſitis in morbis convaleſcunt, & antiquiſſimi quoque hominum hiſce inventionibus & artificiis deſtituti e morbis, qui nunquam non genus humanum adflixerunt, eluctati ſunt, ita & ſine iis noſtris temporibus cur non ſanitatem integram conſervare & reparare poſſimus, equinon video. Sicuti enim diuina ſapientia omnia in tota rerum natura & quæ maximæ admirationis ſunt, facillima & ſimpliciſſima via peragit & pauciſſimis alimentis animantia conſervantur, cauſæque morborum ſua natura paucæ & ſimplices ſunt; ita recte concluditur, pauca facilia & ſimplicia quoque remedia ad cauſas has morborum removendas ſufficere. *Helmontius*, gravis alias Galenicorum cenſor, in *Diſpenſatorio moderno* ingenioſe prodidit: Deum jam perfecte & ſufficienter ex ſimplicibus remedia compoſuiſſe, ut in iis perfecta cura & ſanatio omni-

omnium morborum ſit, atque exſtimat, Deum ex ſapientia & providentia ſua æterna ſimplicibus vires ad deſtinatos uſus ſufficientes jam indidiſſe, & per conſequens ſcribit eos, qui diſpenſatoria volunt componere & nectere plurima, occulta quaſi blasphemia inſufficientiam divinæ ſapientiæ accuſare & ſupplere velle. Neque hæc ſolida ratione eſt deſtituta ſententia: nam Deus ſapientiſſimum chymicum ſuum & compoſitionis artificium non potuit perfectius exprimere, quam per tot infinitas texturas ac craſes triplicis regni corporum, quorum quævis peculiaribus proprietatibus, dotibus ac viribus donata ſunt. Ulterius maximum diuinæ ſapientiæ argumentum inde elucet, & quod nos ſatis ad æſtimationem vulgarium remediorum perducere debeat, quod iis plantis, quæ ubique & in ſemitis ac campis creſcunt, majorem juvandi efficaciam indiderit, quam rarioribus, pretioſis & quæ magno labore ac ſtudio ex regno minerali vel marino comparantur, in quibus ſæpius exigua vel plane nulla medendi virtus animadvertitur. Quo magis eorum ſtultitia manifeſtatur, qui magnæ virtutis auxilia in pretioſis illis, auro, argento, perlis, gemmis, coralliis & exoticis rarioribus quærunt, quaſi Deus, qui ſumma eſt erga genus humanam miſericordia, pro divitibus & magnatibus hujus mundi tantum præſtantiſſima remedia in eiusmodi rebus conſtituerit. Ego Præſes ſancte adfirmare poſſum, me ſuperioribus temporibus mirifice inhiaſſe & delectatum fuiſſe chymicis & activioribus ex mineraliũ regno petitis remediis, & ubivis fere arcana conquiſiviſſe. Poſtea vero longe aliud ipſa in veritate & per at-

tentam experientiam expertus ſum, pauciora, nempe ſelectiora & viliora longe promtiora in auxilium eſſe & majorem in medendo efficaciam cuſtodire ipſis jam dictis magno pretio & labore præparatis chymicis arcanis.

§. V.

Jam vero, ut ad ipſam rem progrediamur, ſingulatim quædam ex ferme vulgaribus & quæ ad uſum medicum valde apta ſunt, excutiemus, initium facturi ab aqua, vino & pane. Hæc tria ſola ſicuti hominis vitæ ac ſanitati diu conſervandæ idonea ſunt, ſiquidem panis ſolidam ſangvinis ſubſtantiam, aqua liquidam, & vinum illam fluidisſimam, quæ corpori vires & robur addit, materiam miniſtrat: ita certe non ſine magna ratione factum eſt, quare ſapientisſimum Numen hæc tria ceu elementa ſacramentorum etiam ad vitam ſpiritualem conſervandam & corroborandam acommodaverit. Neque etiam mediocria ſunt commoda, quæ ab iis ad præſervationem & medelam multorum affectuum ſuggeruntur. Simplex aquæ puræ potus cum debito regimine tantæ eſt in tollendis & præſervandis morbis efficaciæ, ut cetera medicamenta multum ſuperet. Quia vero de hac nobili materia, videlicet aquæ medicina univerſali jam peculiarem tractationem adornavimus, nolumus eſſe prolixiores in iis repetendis, quæ ibi ſatis enucleate & copioſe propoſita fuerunt. Vinum generoſum & optimæ notæ principem locum inter omnia confortantia ventriculi & omnium corporis partium obtinere, etiam in peculiari Diſſertatione adſtruximus, quo lectorem brevitatis ſtudio remittimus. De pane itaque quotidiano ſecalino, qui omnibus in promtu eſt, reſtat ut agamus. Illud quidem in

an-

antecessum hic in genere monendum duximus, quod in hac tractatione non omnia, quæ usui inservire possunt ex domesticis & simplicioribus, sed pauca saltem & quæ multoties experta sunt & aliorum medicorum fide corroborata, depromere nostri instituti sit.

§. VI.

Itaque tractationis initium a pane secalino faciemus. Ab hoc jam *Hippocrates Libr. de Salubr. diæta* §. *XI.* medicinam desumsit suasitque hominibus laborioso vitæ genere utentibus, si alvi profluvio corripiantur, ac recrementa cruda ciborum speciem referentia secedant, ut loco securioris medelæ assatum panem vino intritum adsumerent. Neque ignotum est, quantum ad vires reficiendas præsidii insit pani similagineo tosto & vino generoso imbuto, cui quidpiam cinnamomi vel sacchari additum fuerit. Hoc sane analeptico præstantissimo illi uti maximo cum fructu possunt, qui ab ingenti defatigatione aut sangvinis enormi a vulnere profusione celeri virium refectione opus habent. Quare huic simplicissimo refectorio Propheta regius vim cordialem divino plane encomio tribuit, quippe *Ps. 104. vers. 5.* scribit, quod *vinum lætificet cor hominis & panis illud fulciat.* Utroque horum analepticorum *Henricus ab Heer*, uti in *Obs. Med. 18.* prodidit, maritum, a veneris immodico usu pene exanimem, viribus & vitæ reddidit, quem alius Medicus, qui venæ sectionem suaserat, procul dubio morti dedidisset. Clarissimus medicorum Batavorum, *Bœrhaven in Materia medica*, non ita pridem edita, decoctum panis præstantissimi analeptici usus in febribus & aliis affectibus commendat, quod

hunc in modum paratur: recipe panis triticei cum furfuribus fermentati biscocti uncias octo, aquæ putealis purissimæ libras tres, coque in vase figulino recenti clauso, per spatium unius horæ, deinde cola per setaceum, adde decocti præscripti libram, succi citrii semiunciam, aquæ stillatitiæ cinnamomisatæ drachmas duas, vini Rhenani uncias quatuor, sacchari sufficientem quantitatem ad gratum saporem conciliandum. Memorabilis est *observat.10. Reusneri 109.* ubi meminit feminæ aliquoties abortu periclitatæ, quæ sub medium gestationis tempus cœpit quotidie panis frustulum vino malvatico imbutum jejuno ventriculo adsumere sicque malum casum feliciter evitavit. Huic auctori accedit etiam *Velschius*, qui septimum in una femina abortum, reliquis medicis frustra laborantibus, hoc potissimum evporisto avertit. Panis butyro illitus mane jejuno ventriculo sumtus excessivum in prima regione stabulans acidum contemperando præcordiorum anxietatem, vertiginem, capitis dolorem & virium exsolutionem feliciter sustulisse, non semel a nobis observatus fuit. Idem jentaculum in constitutione epidemica morbosa, ubi aer effluviis & vaporibus naturæ infestis refertus est, non sine ratione & experientia commendari meretur.

§. VII.

Quemadmodum vero panis interne sumtus insigni gaudet virtute analeptica & confortante: ita eandem etiam externe mirifico plane modo exerit. Probe hoc cognovit summus ille Philosophus, *Democritus*, *Hippocrati* æqualis, qui referente *Diogene Laertio in Libr.*

de

de vit. Philosoph. IX. instantem extremo senio vitæ finem sentiens, in gratiam sororis suæ odore panis recenter cocti ad triduum mortem remoratus est, quod etiam *Laurentius Jubertus* experientia confirmat, qui panem naribus admotum a lipothymia liberare auctor est. Neque omittendum est, quod panis cum carvi semine coctus & ex furno recenter extractus atque dissectus & auri calide fomenti loco adplicatus maximum etiam nostro experimento sit remedium euporiston adversus surditatem, quod etiam *Riverius in Praxi Med. Lib. III. Cap. II.* insigniter commendat. Similiter id suo calculo confirmavit *Hieron. Reusnerus Obs. Med. 55.* qui Henricum Comitem a Stolberg, cui ex fragore & sonitu tormentorum bellicorum surditas obtigit, pane recenti cum baccis juniperi cocto & auri mane adplicato magno cum emolumēto se levasse scribit. Superior panis domestici crusta in orbem discissa & mediocriter excavata & aceto probo vini tepidiuscule calente consperfa, additis aromatibus caryophyllis, nucista, ventri adplicata in torminoso ejus profluvio vel etiam vomitu præsentissimum fructum adfert. Pane quoque tosto & vino bonæ notæ imbuto additis aromaticis, si umbilico imponatur, ad abortum præcavendum non facile felicius datur remedium.

§. VIII.

Dimisso pane farina nobis cum furfuribus consideranda est, secalina nempe; hæc probe exiccata & cum sale communi remixta erysipelati calide imposita cum floribus sambuci insignem discutientem efficaciam exerit, si vero eadem farina cum melle misceatur, maturandis apostematibus multum conducit, nec absque singulari fructu

quotidie adhibetur. De furfuribus id maxime laudandum est, quod abstersiva vi polleant & removendis sordibus capitis egregrie prosint. Balneum vero ex furfuribus & aqua dulci paratum ex quacunque causa debilitatos corporis artus egregie reficit, sique flores chamom. addantur, ceu euporiston, ubi balneis opus est, adhiberi potest. Vidimus, quibus frictio capitis cum furfuribus triticeis calefactis gravitatem capitis tensivam & aurium tinnitum abstulerit. Hordeum quoque familiarissime in usum cedit medicum, dum cum aqua ad crepaturam usque decoquitur, quod decoctum additis radicibus scorzoneræ & pulpa citri ad æstum refrænandum & sitim levandam in febribus præsertim biliosis longe expertissimum est: quin imo in omni fere morbo acuto juvat, et in pectoris affectibus, ubi humorum acrimonia peccat & expectoratione opus est, ejusmodi hordei decoctum, si caricæ addantur, singularis est efficaciæ. Præterea ex hoc hordei decocto cum amygdalis nonnulli egregiam faciunt emulsionem, quæ in variolarum etiam confluentium genere magno solamini est & proxime ad hydrogalam accedit, cujus largiorem potum *Sydenhamius in opusculis pag. 257.* in confluentibus variolis, ubi salivæ largior fluxus ab initio jungitur, optimum deprehendit. Longe vero efficacius evadit decoctum hordei in variolis aliisque acutis, si cornu cervi ustum & syrupus de succo aurantiorum adjiciantur. Quanti olim ptisana ab *Hippocrate* in acutis sanandis æstimata fuerit, ex ejus monumentis & quidem ex *Lib. de victu acutorum* satis abumdeque patescit, ubi hunc in modum scribit: *ptisana recte omnibus frumentaceis eduliis prælata esse videtur iu morbis acutis*

cutis & laudo ſane eos, qui ipſam prætulerunt. Nam viſcoſitas ipſius levis eſt & continua & jucunda & lubrica & moderate humida & ſitim eximit & facile eluitur, ſi forte & hoc opus ſit & neque adſtrictionem habet neque malam turbationem, neque in ventre intumeſcit. Apparet hinc ſatis, quantum a ptiſana fructum veteres in morbis acutis ſibi promiſerint. Adhibebant autem illam non uno modo, nec eadem ratione præparatam: interdum enim hordeum decorticatum ſufficienti tempore decoctum exhibebant, quod totam ptiſanam vocabant; alio tempore colaturam ſive, ut Celſus loquitur, cremorem ptiſanæ ſorbebant, imo etiam alvum infuſo hoc cremore ducebant. In præparatione ejus ita ſe, auctore Galeno, gerebant, ut decem aquæ portiones ad unam ptiſanæ partem adſumerent, peractaque coctione aceti momentum oleique exiguum admiſcerent cum pauxillo ſalis. Veruntamen hic veterum ptiſana utendi modus fere inter res omiſſas & oblivioni traditas referendus eſt. vid. *Langius in Epiſt. Med. Lib. I. Ep. 57.* Quod attinet ad avenam, ejus decoctum cum aqua, adjectis radicibus cichorii cum nitro & floribus papapaveris, itemque melle tantæ eſt efficaciæ pro potu in omnibus acutis, in doloribus præcipue podagricis, atque ad ſanguinem purificandum in ſcorbuto, ut viribus ſuis magnæ famæ remedia longiſſime exuperet. Extat de hoc Diſputatio ſub præſidio noſtro habita, ad quam lectorem remittimus. De cetero decoctum ex avena excorticata paratum, vulgo Habergrütze, ſi ullum, certe hoc præſtans eſt inter domeſtica remedia in multis morbis uſurpandum præſidium, ſiquidem in omnibus iis morbis, ubi humorum in primis viis vel etiam in ſanguine peccat

acri-

acrimonia, ut in tuſſi, catarrho, coryza, febre purpuracea, variolis, morbillis, febribus bilioſis cholericis, in alvi quoque a bilis acris redundantia dejectionibus inque inteſtinorum eroſione commodiſſimum pro potu locum invenit. Nos ſæpius huic decocto incoximus aliquot pugillos florum chamomillæ vulgaris adjectis, ſaccharo & oleo amygdalarum dulcium, & cum ſummo fructu in prædictis morbis uſi fuimus, quod etiam decoctum in iisdem morbis ano injiciendum non ſine ſummo emolumento ſuaſimus, optime enim ſua viſcoſitate acrimoniam humorum obtundit.

§. IX.

A frumentaceis tranſitum ad legumina facimus. Inter legumina illa, quorum apud nos frequentior in re familiari eſſe ſolet uſus, maxime piſa & lentes eminent. Brodium piſorum non ſolum alvo reſerandæ egregie inſervit, ſed etiam, ut lochia liberius in feminis profluant, efficit. Idem decoctum nephriticis prodeſſe adverſus eos, qui negare auſi ſunt, defendit medicorum nobiliſſimus, *Simon Pauli in Quadripartito Botanico.* Nonnulli etiam piſorum decocto ad abſtergenda cutis vitia & eminentias perſanandas cum fructu utuntur. Lentium vero decoctum cum caricis & ſemine fœniculi plebeji utuntur maximo cum fructu in variolis, morbillis ad exanthematum eruptionem; materiæ enim morbidæ acrimoniam mitigando ſpaſmos & dolores ſiſtit & hac ratione eruptionem promovet. A medicorum Arabum principe, *Avicenna* in praxi medica hujus decocti uſus primum fuit receptus. Cicerum decocto plures novimus in calculo comminuendo non ſine fructu uſos fuiſſe, & eſt

ſane

ſane una cum millepedibus præparatum inter medicamina calculum depellentia præcipuum, cujus diutino & patienti uſu *Horatius Eugenius* veſicæ calculos comminuit, & *Guil. Laurembergius* jam ultra ſexaginta tres annos natus in ſe ipſo impetravit, ut dirum veſicæ malum per fruſtula ſenſim diſcederet, ut ipſe de ſe peculiari diſſertatione epiſtolari commemorat.

§. X.

A leguminibus ulterius progredimur ad alia, quibus res familiaris inſtrui ſolet. Hic maxime locum inveniunt rapæ præſertim exiccatæ Germ. welcke Rüben, quæ utilitate plane ſingulari ſe commendant, quippe quarum decocto nihil eſt laudabilius in pectoris affectibus ac tuſſi pertinaciſſima, ſi præſertim illud ad magni *Cratonis* conſilium *81.* adornetur. De eodem *Cratone* auctor nobis eſt *Caſp. Hoffmannus in Inſtitut. Medic. Lib.V. Cap. XI.* eundem in curatione quartanæ contumacioris, nec non aliorum affectuum, ubi multa & longa humectatione opus eſt, tantum non pro ſecreto habuiſſe raparum exſiccatarum brodium ſeminefœniculi alteratum. Et de *Scherbio* idem nobis auctor eſt, quod præceptorum *Cratonis & Eraſti* exemplo rapas exſiccatas in uſu frequentisſimo habuerit puerorumque tabem, quam die Miteſſer vocant, ſæpe cum multo ſucceſſu hac medicina ſuſtulerit. Idem quoque raparum decoctum in tenesmo, in diarrhœa infantum contumaciori, quæ plerumque ab acri humore inteſtinis craſſis inhærente fovetur, remixtum cum butyro inſulſo, vel oleo amygdalarum dulcium clyſtere per diem aliquoties injectum præſentisſimam opem attuliſſe non ſemel vidimus. Neque

C ex-

externo uſu rapas deſtitui ad ſanandas partes frigore tactas, in vulgus fere cognitum experimentum eſt.

§. XI.

Inter radices edules utilitate quoque commendandanda ſunt paſtinaca ſativa, radix aſparagi, petroſelini, graminis, fœniculi, cichorii. Quodſi illæ probe decoquantur in brodio caponis vel gallinæ veteris, & hoc decoctum ſingulis diebus mane bibatur, hypochondriaci & qui ſcorbuto, phthiſi, tabe, hepatis ac lienis vitio laborant, inſigne ſolamen inde ſentiunt, quemadmodum etiam infantibus tabe confectis ejusmodi decoctum frequentius uſurpatum ſummopere prodeſt: alvum enim moderate fundit, urinam movet, obſtructiones reſerat & acrimoniam ac viſcoſitatem humorum diluit. Petroſelino nihil in culina fere frequentius eſt & hoc ipſum ſeroſitates per urinam potenter educit. Optime in infuſo loco thée folia ejus recentia mane ſumuntur, quod & ſapore, colore, odore ac virtute ſe commendat, ſiquidem in iis affectibus, ubi ſeri abundantia eſt, in cachexia, inque menſibus etiam ſuppreſſis, & ubi metus calculi veſicæ in renibus vel veſica eſt, non ſine inſigni fructu uſurpatur. Atque etiam notabile eſt experimentum *Riverii*, quod ipſi communicavit quidam chirurgus veteranus, ubi femina quædam, neſcio cujus vetulæ ſuaſu, ad propellendum hydropem quotidie petroſelini foliorum quantum manu capere poterat, linteo madido involutorum ſub cineribus calidis aſſabat expreſſumque ſuccum vino albo exceptum bibebat ſimulque oſſium quorumlibet ad liberum aërem ſiccatorum & comminutorum drachmam in eodem adſumebat vehiculo, quo per integrum

grum menſem facto feliciter ſane convaluit. Herba petroſelini cum lupulo ex cereviſia cocta & exterius regioni pubis calide admota, in urinæ ſuppreſſione præclarum exerit effectum. Raphanorum magna apud veteres exiſtimatio fuit, quibus ſucco radicis ſumto vomere quotidianum erat: etiam noſtrates vidi raphanis in taleolos diſſectis ſaccharum adſpergentes & hoc liquamen pueris præbentes, ubi vomitu opus erat. Ad calculoſam concretionem in veſica prohibendam raphanum in taleolos diſciſſum & cum ſale conditum novimus non ſine fructu adhibitum fuiſſe. In febri maligna putrida *Crato* adplicationem raphani in pedibus mirum quantum æſtimat & ita inquit: *miſſo ſanguine pedibus adplicetur raphanus comminutus & ſæpe is mutetur.* Plurimum ex adplicatione raphani adjumenti eſſe, in pluribus adverti, ubi materia omnibus modis a corpore ad ſuperficiem eſt trahenda.

§. XII.

Accedimus jam ad allii & ceparum genera, viſuri, quænam parabiliora & in auxilium promta poſſint inde depromi remedia. Ruſticorum theriacam allium vocat *Galenus*, cujus uſus inter multas nationes adeo invaluit, ut nobiles pariter ac plebeji, nihil morati ejus graveolentiam, eo delectentur, rati vires illo excitari. Infantibus verminoſa colluvie infeſtatis nihil æque prodeſt ac allium, quod vermium mors eſt lacti incoctum & adſumtum, hoc enim modo infeſta illa progenies ex ventre feliciter projicitur. Obſervavimus etiam ſolo fotu lactis cum allio cocti ad anum admiſſo vermes ad exitum prolectos fuiſſe. *Paracelſus* in morſu canis rabidi & con-

tra omne venenum tam interne, quam externe, contra peſtem, bubones, carbunculos allium cum ſtercore humano mixtum egregie commendat. Bulbuli allii tres aut quatuor feliciter ab iis, qui calculo laborant, cum hauſtu ſpiritus vini ſumuntur ſemel ſingulis ſeptimanis eo die, qui proxime quadras lunæ præcedit. Novimus hoc remedii genus a multis in uſum vocatum feliciſſime. Ad febres intermittentes contumaciores, imo ad ipſam quartanam feliciter profligandam, omnibus aliis irritis, allium contuſum & ad carpum manus vel etiam ad articulos digiti adplicatum cum dolore magnam facit veſicam, qua aperta ſeroſa materia effluit: liberantur quidem hac ratione a febribus, ſed quia grauiter allium inflammat has partes, prudenti cautela graviora ſymptomata præcavenda ſunt. conf. *Miſc. Nat. curioſ. Dec. II. Ann. IX. obſ.* 127. qvo loco etiam in ſcholiis mentio fit à medico viduæ, quæ dolores dentium alligato allio ad cubitum & inde excitata veſica ſopiebat. In doloribus pedum ſcorbuticis frictio cum raphano ruſticano vel etiam allio inciſo & aceto immerſo eorum remiſſionem, incaſſum aliis adhibitis, procuravit. Meminit etiam *Platerus* in dolore dentium allii contuſi carpo dextro, ſi dolor in dextro latere, vel ſiniſtro, ſi dolor in ſiniſtro latere urget, adponendi. *vid. ejusd. Libr. II. obſ. pag. 371. et 375.* Cepis ſingularem quoque medendi efficaciam ineſſe, multiplici experimento didicimus, præſertim quoad externum uſum: cepis enim aſſis ad tumores duros emolliendos & bubones venereos maturandos, præſertim ſi cum ficubus adplicentur, nihil eſt efficacius: eædem aſſatæ pubi adplicatæ in infantibus, ſi nihil quicquam urinæ emit-

emittunt, præſentem opem ferunt. Ineſt etiam omni alliorum & ceparum generi ſal quoddam cauſticum tenue, veſicatoriæ indolis penetrantisſimæ, quod nervoſis partibus immediate adplicatum graves dolores, imo inflammationem parit. Ceparum ſuccus monente *Caſp. Hoffmanno Inſtitut. Med. Lib. V. p. 677.* ſi in vulnera influat, illa conſolidari non permittit ipſosque cultros & ferramenta tanquam leni veneno inficit, quod notari meretur, ut caveamus: at vero intra corpus ſine noxa quotidie adſumuntur.

§. XIII.

Hiſce diſcusſis deſcendimus ad gratisſima nemini non nota ſemina, qualia ſunt ſem. fœniculi, aniſi, cymini, anethi, quibus identidem magnas vires ineſſe ad concinnanda hinc remedia parabiliora domeſtica, plurimis experimentis habemus compertum. Nolumus de ſingulis peculiarem ſermonem inſtituere, ſed in genere notare, quod ea quinque ſemina, ſive in formam pulveris redacta, ſeu cum cereviſia decocta, aut cum aqua calida infuſa, ob ſulphur & oleum blandum naturæ amicum ac vaporoſum inſignem qualitatem posſideant humorum acrimoniam & viſcoſitatem temperandi & reſolvendi partesque univerſi corporis quocunque modo lacesſitas & commotas placandi & ſedandi, unde egregie omnibus affectibus ſpaſmodicis & convulſivis ſuccurrunt. Spasmos enim optime ſedant, flatus diſcutiunt & ſimul edulcorationi humorum patrocinantur. Commendamus igitur hæc remedia in colica, in tuſſi, in diarrhœis & torminoſis inteſtinorum cruciatib9, quibus infantes præſertim lactentes ſunt obnoxii ob acrimoniam cauſticam lactis,

quam excrementa viridia alvo emissa produnt. *Hippocrati* semen anisi fuit usus non infrequentis, & profecto ob amicas ventriculo & intestinis dotes insignem meretur commendationem, unde non inconcinne illud *Helmontius* intestinorum solamen adpellavit. Decoctum horum quinque seminum cum floribus chamomillæ & oleo amygdalarum dulcium & pauxillo saponis Veneti ano infantium in eorum atrocissimis affectibus infusum, a flatuum torminibus eosdem egregie liberat. Hæc quoque quinque semina seu in forma sicca seu humida sumta menses cient, sudorem movent, singultui medentur, abortum præcavent, in vomitu & singultu ventriculum roborant, flatus discutiunt, urinam & calculos pellunt fauciumque raucedini succurrunt, neque minus partum facilitant, præsertim, si vapor eorum admittatur ad uterum, specifice vero vapor decoctionis fœniculi mire oculos mundificat & visum confortat; in surditate quoque confert, de quo inter alios testatur *Gabelchoverus Centur. I. Curat. 60. in annotatis.* Decoctum item fœniculi mirifice lactis defectui conducit, de quo *Cent. VI. Curat. 86.* potissimum *Amatus Lusitanus* videndus est. Cumino nihil præstantius dici potest ad tonū intestinorum nimis relaxatum restituendum flatusque discutiendos. *Est etiam mirabile*, inquit *Reinerus Solenander Consil. Lib. 35. p. 329. ex Serapione, in confortando matricem & auferendo ejus ventositatem ac constringendo menstrua alba & rubra.*

§. XIV.

Ipsa brassica rusticorum rubra, vulgo Braunkohl, tota medicamentosa est, & succo scatet nitroso, dulci, emol-

emolliente, laxante ac insimul blanda vi aperitiva, fundente ac stimulante instructa excretiones saluberrimas adjuvat, & hac ratione non modo a morbis præsertim chronicis egregie præservat, sed etiam eorum sanationi multum patrocinatur. Eximiæ sunt laudes, quas recenset de hac *Bartholinus in Libr. de medicina Danorum domest. Diss. 1. p. 24. ipsa brassica rusticorum ceteris oleribus antistat, tam cruda, quam cocta omnibus pharmacopoliis palmam dubiam reddit, ut non sine causa, illa in hortis omnium rusticorum visa, sterilem sibi messem in Dania præsagiverit olim medicus peregrinus: facit alvum bonam ac obsequentem, quam si dejicere voles, superioris cymæ decoctæ succus tantum bilis pituitæque ejiciet, ut miraturus sis, nullam rem tam bene purgare, neque helleborum neque scammonium & sine periculo & cito salubrem esse corpori.* Est enim in brassicæ rubræ nostratis caulibus, si autumno præsertim adultiori eos secundum longitudinem seces, succus quidam instar mellis vel mannæ, qui exsudat, si aliquandiu in loco non calido relinquas, cui experientia suffulti vim illam alvum laxandi confidenter adscribimus. Nostris in regionibus male sibi & suis matresfamilias consulunt, quando cum aqua prius hocce saluberrimum olus decoquunt, deinde exprimunt brodiumque effundunt & postea nova aquæ simplicis adfusione iterum incoquunt & ad cibum præparant. Hac enim methodo succus ille medicamentosus nobilis maxima ex parte perditur. Laudandus hanc ob causam jure meritoque est mos eorum, qui in Westphalia & Ducatu Brunsvicensi degunt: hi enim brassicæ brodium extracto nobilioris virtutis probe imbutum non auferunt, sed addito sale

ſale & pinguedine, ita præparant, ut non modo guſtui fiat acceptior eſca, ſed etiam in alimentum corpori noſtro longe ſaluberrimum cedat. Ex comis braſſicæ rubræ, quando naſturtium aquaticum, hedera terreſtris, ſpinachia, aſparagus, radix cichorii, urtica mortua adjiciuntur & in brodio carnis bubulæ vel caponis excoquuntur, cibus paratur in diſpoſitione phthiſica atque ſcorbutica omnibus aliis medicaminibus vel pretioſiſſimis multum ſane præferendus. Betæ rubræ radices quod attinet, earum recentium ſuccus rubicundus ſubtili quoque, nitroſo & colliquativo ſale imbutus eſt, qui naribus ulcere vel lenta materia obſeſſis egregie confert tam humectando, quam aperiendo. Hujus radicis ſiccæ pulvis naribus attractus pituitam e ſinibus capitis evocando cephalalgiam, quæ ab impacta ibi vitrea materia oritur, tollit.

§. XV.

Deveniendum eſt jam ad herbas in re familiari ſatis cognitas, quarum inſignis ad medicinam parabiliorem poterit eſſe uſus. Primas vero teneat ruta, cujus magna olim fuit exiſtimatio; exemplo eſſe poteſt rex *Mithridates*, cujus antidoti præcipua baſis eſt. Scatet hæc herba oleo admodum acri & penetrante, quo fibras a motu dejectas ſtimulat & novo vigore acuit. Ejus folia cum recenti butyro mixta & cum pane ſecalino mane ſumta iis, qui pituita abundant & aëri vappido ac humido corpus objicere neceſſe habent, neque minus ad avertenda à corpore infenſa in graſſantib9 morbis miaſmata, eximie conferunt. Ejus folia cum pipere, ſale communi & aceto penetrantiori contuſa atque carpi arteriis impoſita ad febrilem im-

impetum, si modo materiæ morbidæ aliis prius prospectum fuerit, egregie sufflaminant, & plus sæpius minorique periculo, quam interna constringentia & famigeratissimus chinæ cortex in contumaciori etiam quartana sistenda præstat. Nos præterea acetum vini forte rutæ succo bene imprægnatum non modo in contagio infestis grassantibus morbis, si nari adplicetur & ori admoveatur, valde adprobamus, sed & ad lipothymias avertendas ejus odorem longe efficaciorem omnibus spiritibus cephalicis & pretiosis balsamis apoplecticis deprehendimus.

§. XVI.

Ex herbis polychrestis & cephalicis nunc prodeat salvia, quæ in omnibus fere hortis prostat & ab orientalibus populis nunquam non maximi æstimata fuit, cujus exsiccata folia etiamnum plus æstimant, quam herbam thée. Propter oleum subtile, & vaporosum & sedativum ejus decoctum vel potius infusum in affectibus spasmodicis, in contracturis, in epilepsia etiam chronica loco herbæ thee non mediocrem efficaciam exerit, quæ, si usus ejus externus per balnea accedat, additis aliis nervinis, ut sideritide, origano, serpillo in membris paralyticis vel tono uteri restituendo, ad feliciorem conceptum, valde augeri potest. Chirurgi ejus decoctum cum passulis & nitro ad faucium inflammationem deliniendam, ad dentium quoque & alios oris affectus facta collutione mitigandos magno habent in pretio. Ex herbis porro cephalicis & euporistis mentha tam crispa, quam saracenica, melissa quoque tam nostras, quam Turcica egregiam laudem & commendationem meren-

D tur.

tur. Mentha subtili, confortante & nervis amico ac sedativo oleo abundat, quo tamen non solo, sed subadstringente terreo principio vires suas in confirmando tono ventriculi præsertim & intestinorum exerit, quare hæc herba in substantia aut infusa cum aqua, aut vino vel spiritu vini in compescendo singultu, vomitu nimioque alvi fluxu aut colicis tormentis sedandis vix par sibi habet remedium usuque tam interno, quam externo sese mirifice commendat. Aquam ejus sive cum vino aut aqua simplici paratam ad usum domesticum omnibus singulisque commendatam habere volumus. Vidimus sola aqua menthæ spirituosa, decenti usu & purgantibus præmissis, inveteratas gonorrhœas fluoremque album feliciter sublata. Eandem fere cum mentha virtutem suavissima illa herba, quæ melissæ nomine venit, custodit. Oleum gratissimum naturæ valde amicum continet, cujus aqua cum vino, additis corticibus citri, destillata & edulcorata facile omnes aquas vitæ, balsama embryonum, aquas apoplecticas, analepticas & odore & viribus exsuperat. Melissæ floribus Turcicis in conservam cum saccharo redactis si spiritus ejusdem herbæ adfunditur, essentia prodit, quæ & odore, sapore ac virtute magnatibus ac divitibus ad ventriculum maxime & genus nervosum roborandum commendatissima esse debet. *Paracelsus* arcanum ad vitam longam in hac herba reconditum esse adserebat. *Multa adhuc*, scribit *Baglivus Libr. de fibra motrice pag. 214. latent in herbis ad citri naturam accedentibus, ut melissa, sed sapienti sat.* Hujus herbæ infusum cum aqua egregie iis uteri vitiis succurrit, quæ ex ejus tono ac robore dejecto proveniunt, ut sunt difficilis retentio fœtus & facilior ad abortum dispo-

spo-

ſpoſitio, perpetuum ſeri prutridi ſine ſanguine vel etiam cum ipſo mixti ex utero ſtillicidum & inde profecta ſterilitas. Idem decoctum eo tempore, quo menſes fluunt, uſurpatum, feliciorem horum fluxum promovet. Meliſſæ in ſubſtantia pulverem ad drachm. 1. ſingulis diebus per menſem uſurpatum in melancholia hypochondriaca ad maniacum fere affectum inclinante valde proficuum annotavi.

§. XVII.

In herbis cephalicis & quæ in hortis coluntur atque omnibus fere obviæ ac notæ ſunt, non infimum ſibi locum ſpica vindicat, quæ, ſi ulla, certe hæc oleo ſcatet ſubtili, balſamico & aromatico, quod in majori copia, ſi deſtilletur, quam vix alia herba, præbet. Ab ejus floribus, ſi ſpiritus ſaltim frumenti aliquoties abſtrahatur, ſpiritus cephalicus, aquam reginæ Hungariæ ſi non ſuperans, tamen ipſi æqualis producitur, qui in affectibus capitis a cauſa ſic dicta frigida, & a nervorum debilitate ſubnatis, in apoplexia, paralyſi, auditus gravitate, cephalalgia, vertigine, uſu interno & externo ſpiritibus & balſamis apoplecticis jure meritoque anteferri debet. Exterius in doloribus, rhevmatiſmis ad eorum diſcuſſionem, ad roborandos quoque artus, podagra vel chiragra declinante egregium adfert ſolamen. Præterea in omnibus ulceribus, præſertim antiquis fiſtuloſis & quæ partes tendinoſas tangunt, læſionibus ejusmodi ſpiritus balſamicus decenter adplicatus ad eorum conſolidationem, mundificationem plus certe opis præſtat, quam ingens emplaſtrorum, & unguentorum farrago. Roſmarinus, quia valde ratione virium ſpicæ & lavendulæ affinis eſt, & oleo

quoque penetranti balſamico abundat, in iisdem capitis affectibus ejus ſpiritus non ſecus ac ſpiritus lavendulæ cum fructu adhibetur. Ejus infuſum cum aqua vel etiam cum vino in fluxu mulierum albo & exinde proficiſcente ſterilitate, in moleſta raucedine, aſthmate, oris fœtore egregie ſe gerit. Cancros, gangrænas & fiſtulas, ex ſpiritu vini infuſiones roriſmarini ſæpius collutas fuisſe exſiccatas, & quæ alias omne medicamentorum ſubſidium eluſerint, ad perfectam ſanitatem perveniſſe, ſe plus ſemel vidiſſe ac expertum eſſe perhibet *Arnoldus de Villanova*. Vinum roriſmarini membra corporis principaliora roborat & ab omni putredine præſervat, ita, ut nullum venenum ipſis nocere poſſit. *Eſt vicarium theriacæ*, inquit, *Arnoldus de Villanova*. Quibus vero pauperioribus non plantæ hæ hortenſes ad manus ſunt, hi ex ſerpillo origano ubivis obviis, eadem remedia petere & concinnare poſſunt. Balnea quoque ex his præparata in omni externarum partium debilitate atque languore ſubigendo, præſertim ſi quis ex diuturniori morbo, vel femina ex puerperio convaluerit, præſentiſſimum ſolamen adferunt.

§. XVIII.

Devenimus jam ad herbarum virtutem pene ſingularem commendandam, quæ ubique haberi poſſunt & quarum largiſſimum proventum benigna natura non ſine ſingulari ratione ac conſilio nobis conceſſit. Primum itaque in conſiderationem noſtram veniat millefolium, quo omnia prata, omnes ferme vici luxuriant, cujus flores deſtillati oleum ſaphirini coloris, inſigni ſedativa, blanda & antiſpasmodica virtute donatum, largiuntur.

untur. Horum florum cum aqua infuſio in omnibus doloribus & affectibus ſpasmodicis egregiam exerit efficaciam, ſiquidem non ſine magno fructu atque utilitate in hæmorrhoidum cæcarum dolore, in colica, doloribus poſt partum a lochiis ſuppresſis, & quæ ex hæmorrhoidum ſuppreſſione naſcuntur, acerbioribus tormentis, in cardialgicis quoque anxietatibus, affectu ſpaſtico ventriculi & diaphragmatis aqua cum millefolio deſtillata vel ejus infuſio cum aqua, aut eſſentia cum ſpiritu vini ſaltim vulgari facta uſurpantur. Quum vero enormiores ſangvinis ſive per uterum ſive per ſedis venas aut fiſtulam bronchialem profuſiones acerbioribus ſpaſticis viſcerum vel aliarum partium contractionibus ſuam originem ſuaque incunabula debeant: evporiſta illa ex millefolio parata in iis compeſcendis vix ulli alii remedio efficacia cedunt. Et quia flores chamomillæ vulgaris etiam propter oleum, quod per deſtillationem identidem ſaphirinum, temperatum & ſedativum prodit, millefolio penitus ferme ſimiles & ipſi affines vires alunt, eorum quoque virtus non diſpar, ſed una eademque in commemoratis jam affectibus obſervatur. Qua de cauſa opportune admodum in horum morborum curatione hi duo flores conjungi & in unum medicamentum, ut in infuſum, vel decoctum aut in clyſterem vel cataplasma recipi poſſunt: ſiquidem hic flos in omnis generis doloribus, ſpasmis quoque & hæmorrhagiis ſiſtendis fere incomparabilis eſt. Id vero habent maxime peculiare præ millefolio, quod flores illi, qui flavi ſunt, ad drachmam unam aliquoties die vacuo ſumti pertinaces febris intermittentis inſultus ac impetus potenter

ſiſtant atque compeſcant longe tutius, quam ipſa tantopere commendata china, quæ ex remoto Peruviano regno ab aliquot inde jam annis tanto pretio redemta fuit. Nullum vero ſimplex in rerum natura reperitur, quod tam amicum ſit inteſtinis, quam flos chamomillæ. Qua de cauſa etiam non ſine conſilio & ſingulari fructu huc usque ſolos flores chamomillæ ad clyſteres, in omnibus fere affectibus loco aliorum ingredientium recipiendos, curavimus & ſuaſimus, addito, ſi opus fuit, oleo amygdalarum dulcium & in pauperibus oleo lini vel raparum vel ad feces dejiciendas ſufficienti ſalis communis copia, quod in ſtimulando meliorem uſum habet, quam varia extracta vel electuaria lenitiva aut purgantia, quibus omnibus inter clyſteres carere poſſumus. Inter externa, quæ diſcutiunt, emolliunt vel maturant abſceſſus, cataplaſmata primas etiam hi flores tenent, & vel ſoli vel cum floribus ſambuci, malvæ, millefolii, croci mixti & cum lacte decocti inque veſicam inditi & partibus affectis adpoſiti in ſedandis doloribus atque emolliendis tumoribus omne punctum ferunt. Spiritum vini abſtractum a ſummitatibus millefolii, floribus chamomillæ, ſemine aniſi, cymino æthiopico, vulgo Kram-Kümmel, in diſcutiendis flatibus plus certe valere, quam alia tantopere laudata carminativa & antiſpasmodica longiori uſu atque experientia didicimus.

§. XIX.

In abſinthio, quod omnis facile terra gignit, eximia efficacia atque virtus recondita eſt, ut vix medicina domeſtica eo carere poſſit. Certe multarum chronicarum paſſionum præſervatrix non modo, ſed & curatrix

eſt

est: at quia est vulgaris, non magni æstimatur, ut verum sit Plinii dictum: *Nos pleraque herbas pedibus conculcamus, quarum si nobis virtus spectata esset, eas in coelum laudibus efferremus.* Gaudet absinthium principio amaricante balsamico & oleo vaporoso, sedativo ac fixiori sulphureo sale alcalino. Ob oleum vaporosum ac sedativum dolores & spasmos compescit, ob amaricans vero principium & sal alcalino-sulphureum bilis naturam æmulatur & id fere omne præstat ac supplet, quod alias bilis balsamo in corpore humano efficere competit. Quamobrem etiam in omnibus morbis frigidis, qui ex defectu bilis, ex nimio acido & viscido, obstructione & infarctu viscerum fiunt, vel ex putredine nascuntur, tam curative, quam præservative opem fert acceptissimam. Propter amaritiem alvum quoque stimulat, febres intermittentes aufert, vermes enecat, atque in cachexia, tumore œdematoso, obstructione viscerum convenit, neque minus juvat concoctionem & in obstructione hepatis, inque ictero cum fructu sumitur. Optime decoquitur cum aqua & redigitur in extractum, quod solutum in spiritu vini ad drachmam unam vel ultra propinari potest: istiusmodi enim decoctione absinthium privatur oleo suo vaporoso, capiti & nervis non semper amico. Experimento vulgari tota herba plantis pedum imponitur ad tumorem ibi decumbentem dispellendum. Fumaria uti notissima est herba, ita eadem saluberrima jure optimo celebratur, scatet enim succo non tantum amaricante, sed etiam sale copioso, tartareo, nitroso. Si in decocto cum cerevisia vel etiam sero lactis bibatur, aut si in extracto in forma pilulari adsumatur,

omni-

quarum si virtus spect[...] eas in coe[...] dibus effe[...]

omnibus morbis chronicis, præſertim iis, qui ex lympha & ſero corrupto oriuntur, quales ſunt cutis variæ defœdationes, lepra, ſcabies, ſcorbutus, lues venerea & plurimi alii, egregie ſubvenit & circulum ſanguinis promovendo infarctum viſcerum amovet, obſtructiones reſerat, excretiones ſalutares æque per alvum, ac urinam & tranſpirationem ſecundat, atque lympham cum ſanguine hoc modo optime depurat. Et ſane vix præſtantior datur herba ad ſanguinis & humorum maſſam depurandam viſcerumque tonum roborandum, ut quidem noſtra fert ſententia, quam jam laudata hæc divinæ virtutis fumaria. Eosdem effectus cum fumaria in circulo ſanguinis promovendo, in obſtructionibus & infarctibus viſcerum auferendis atque excretionibus adjuvandis exerit naſturtium aquaticum, quod omni tempore viret & juxta rivulos & in locis paludoſis natale ſolum habet. Specificum maxime audit hæc herbula in ſcorbuto; præterea etiam ventriculum, omniaque viſcera & totam naturam corroborans virtus ipſi encomio non falſo adſcribitur. Hæc planta adhuc recens ſumi poteſt cum butyro vel etiam cum aceto & oleo olivarum loco acetarii, aut cum brodio caponis coqui aut vino vel ſpiritui vini infundi, & ita frequentius in uſum vocari poteſt.

§. XX.

De chærefolio illud tenendum eſt, quod ad ſanguinem coagulatum reſolvendum, & in aſthmate ad expectorationem in juſculis egregie conferat. Gaudet quoque hæc herba virtute traumatica, reſolvente, diuretica & emmenagoga. Sequitur jam veronica herba val-

valde temperata aperiente & roborante virtute instructa, cujus infusum cum aqua illud, quod ex herba thee paratur, longis intervallis post se relinquit, unde optimo jure dici potest **der teutsche** Theé; siquidem non tam præservando in omnis generis morbis, qui ab impuritate humorum ac viscerum infarctu oriuntur, sed & in iis sanandis, in phthisica maxime & nephritica affectione vires exerit longe æstumatissimas. Conf. hac de re nostra Dissertatio *de infuso Veronicæ præferendo herbæ thée.* Quoniam mentio facta est calculi, in memoriam nobis incidunt aliarum herbarum etiam notissimarum virtutes, quæ cum aqua calida infusæ loco herbæ thée calculosis exoptatissimam opem attulerunt. Sunt vero hæc herba equiseti, hederæ terrestris, baccæ alkekengi, juniperi tostæ, semen dauci. Novi plures, qui multis abhinc annis misere ex calculo laborantes non præsentius solamen, quam in horum decoctis, quotidie ea bibendo, invenerunt.

§. XXI.

Ex floribus in usum quoque domesticum quosdam decerpere liceat. Atque in his primum locum inveniunt rosæ, quarum aqua propter oleum fragrantissimum, naturæ amicum & dotes plane singulares in erigendis viribus, in doloribus & inflammationibus levandis inque omnibus sic dictis calidis morbis tam externo, quam interno usu longe utilissima est. Rosarum conserva ob vim confortantem & leniter constringentem peculiariter phtisicis & hecticis dicata est. Acetum rosaceum cum spiritu & aqua rosarum commixtum, adjecto nitro & pauxillo camphoræ epithema constituit, quod capiti admotum in sistendis doloribus, avertendis deliriis &

compeſcendis immodicis narium hæmorrhagiis multiplici noſtro experimento virtutis eſt incomparabilis. Florum acaciæ plenior & ſaturata infuſio cum ſero lactis vel etiam cum vino diluto, verno tempore leniter alvum ſubducit & in ſcabie aliisque ex impuritate humorum proficiſcentibus morbis, in ſubjectis maxime tenerioribus, magnæ virtutis laude inſignis eſt. Floribus cheiri eorumque expreſſo ſucco nihil ad menſes pellendos vel foetum mortuum aut ſecundinas propulſandas, item ad obſtructiones hepatis in inveterato etiam ictero recludendas, vix quicquam dari poteſt præſtantius, ſi cum cereviſia calida bis de die medicamentum porrigatur. Hyperici flores, nusquam non ſatis obvii, etiam peculiares ad domeſticum uſum commendandas cuſtodiunt vires, in diſpoſitione videlicet phthiſica, in enecandis vermibus, inque affectibus ſpaſmodicis, & melancholia hypochondriaca allevandis. Uſus poterit inſtitui in infuſo cum aqua, vel cum aqua leniori inſpisſatione in extractum redigi poſſunt, quod cum aliis pilulis ſumi poteſt. Neque vero violarum flores prætermittendi ſunt, quorum infuſio ex aqua, addita ſufficiente ſacchari quantitate, leniſſima coctione in ſyrupum tranſit gratiſſimi coerulei coloris, quo ad expectorationem in omnibus morbis pectoris, & ad expurgandas in infantibus ſordes alvinas, ſive ore adſumatur ſive ano infundatur, vix ullum datur excellentius ex domeſticis remedium. Flores bellidis ſilveſtris vulgo Käſe-Blümlein, quorum paſſim magnus in pratis & paſcuis proventus eſt, mirabilem vulnerariam & ſpecificam, quæ cruorem reſolvit & per inſenſibilem tranſpirationem evocat,

cat, virtutem exerit, unde omnibus læsionibus, quæ ab externa causa fiunt, horum decoctum in aqua vel melius cevisia quam maxime accommodatum est. *Mindererus* ejus efficaciam in hydrope & aliis morbis, qui ex potu frigido corpori calefacto immisso suam originem trahunt, non satis prædicare potest. Cyani florum decocto in urinæ suppressione, ad ejus fluxum promovendum, nihil datur potentius, præsertim si semen urticæ commixtum fuerit.

§. XXII.

Ordo nos jam ad arbores deducit, quarum copia nullibi non suppetit omnibus, & ex his quoque parabiliora auxiliorum in morborum curatione genera petere volumus. Prodeat vero primum omnibus fere notissima abies sive Tanne, quæ ob balsamicum resinosum suum succum perpetuo viret & singulares in omnibus excretionibus promovendis sanguineque depurando possidet facultates. Hujus summitatum vel turionum sumantur manipuli tres & aquæ fontanæ ac vini ana mensuram unam, coque in diplomate per horæ quadrantem, postea exprime; hujus dosis sunt unciæ duæ vel tres, quod certe omnibus decoctis ex lignis exoticis paratis ratione virtutis præferendum est. Siquidem in scorbuto, huiusque contractura, vaga quoque arthritide efficacissime sese exerit, si ejus usus ad mensis spatium protrahatur. Balneum vel insessus ex fructibus abietis ad paralysin & contracturam scorbuticam a pluribus peritissimis medicorum cum fructu usurpatum novimus.

§. XXIII.

Arbor juniperi tota medicamentosa est, quia tota balsamica. Lignum ejus efficacia non cedit lignis exoticis guajaci, vel sassafras, ut commodissime eorum in locum substitui possit, imo iis præferendum existimamus in omnibus morbis ex impuritate humorum ortis. Baccæ propter oleum, quo scatent, copiosum, balsamicum, sive in substantia sumantur, sive in rob redactæ, vel si tostæ cum aqua loco coffée infundantur, medentur omnibus iis morbis, qui ex obstructione viscerum, & a sangvine lento & crasso proveniunt. Quare in asthmate, in cachexia, ictero, mensium suppressione, colica, calculo vesicæ & renum, in ventriculi quoque cruditatibus magno sunt præsidio. Lixivio ex cineribus hujus arboris cum vino sumto multos hydropicos sanatos esse, non infimæ conditionis medici memoriæ prodiderunt. Junipero non inferior est sambucus, in qua, judice *Bartholino de medic. Dan. Dissert. I.* plus medicinæ latet & tutior omni tempore salubritas, quam in pomposis antidotis, quæ patrem theriacam & matrem mithridatum habent. Flores & rob sunt vulgatissima illa evporista, quibus non facile plebejus vel rusticus caret. Ipsi flores externe in omni tumore erysipelaceo odontalgia, podagra impositi, ad emolliendos quoque abscessus & duros a lacte coagulato tumores cum fructu adhibentur. Eorum aqua ob vim anodynam fere polychresta est, inque omnibus morbis, sive acuti sive chronici sint, non sine fructu usurpatur. Convenit maxime in iis morbis, ubi expulsione opus est, ubi dolores urgent, ubi inflammatio internarum partium adest. Rob ex baccis paratum rusticorum panacea & theriaca

riaca eſt, quod vel in cereviſia calida vel aqua florum ſambuci datum univerſale fere præſervatorium & tutum remedium in omnibus ingruentibus morbis conſtituit; ſiquidem excretiones per alvum & per cutim promovet & anodyna ſimul virtute fulget. Quidam ad diaphoreſin movendam addunt cornu cervi uſtum ad drachmam unam. Cum ſachari canti anatica portione rob ſi miſceatur & ſuperfundatur ſpiritus vini isque accendatur, facta probe agitatione, in diuturna tuſſi & ante paroxyſmum intermittentium ad cochleare unum datum inſigniter prodeſt. Roob frequentiori uſu impetum harum febrium egregie mitigare, imo ſiſtere ſolet, modo cruditatibus primarum viarum laxantibus & corrigentibus probe antea proſpectum fuerit. Medius fruticis cortex, ſi coquatur in cereviſia vel aqua aut vino, & urinam & ſudorem, menſes quoque fortiſſime pellit, unde cachecticorum optima eſt medicina. Externe ſi tumoribus œdematoſis, item eryſipelaceis imponatur, & dolorem & tumorem abigit.

§. XXIV.

Acacia quoque nobis ſuggerit probata remedia, florum jam ſupra facta fuit mentio. Aqua ex iis deſtillata fere polychreſta eſt & omnibus commendanda, ſuaviſſimi eſt ſaporis, roborat & vim quoque anodynam habet. De cortice radicis illud tenendum eſt, quod is infuſus cum ſimplici vini ſpiritu mirabilem virtutem foveat & calculoſis, qui hoc malo inveterato procul dubio ex ſubſtantia renum prorſus læſa laborant, opituletur, ſi bis de die pro una doſi cochleare unum exhibeatur.

§. XXV.

Ex arbore tiliæ nonnulla etiam in noſtrum uſum vocanda ſunt & quidem flores, quorum infuſo in aqua theiformi novi olim chronicam epilepſiam diuturniori uſu perſanatam. Aqua florum in omnibus affectibus, ubi ſpasmi vel dolores regnant, ſpecifica eſt, hinc ceu polychreſtum remedium utique commendari meretur. Medius hujus arboris cortex cum aqua in mucilaginem redactus incomparabili virtute gaudet dolorem, inflammationem & ardorem mitigandi, unde cum præſentiſſimo fructu in ambuſtionibus, in podagricis, arthriticis doloribus adhibetur.

§. XXVI.

Neque aromatum uſus prætermitti debet ad elicienda in ſcopum noſtrum quædam parabiliora. Pipere non facile carere poſſumus in re domeſtica. Hoc ſale ſcatet alcalino fixo, valde acri, ſiquidem, quod notabile eſt, piper in pulverem redactum cum acido affuſo effervescit. Ratione hujus ſalis fixi alcalini aperit, incidit, viſcidos humores reſolvit, cruditates ventriculi corrigit, & ad concoctionem promovendam nihil datur facile efficacius, cumprimis ſi ventriculus ob cruditates collectas nihil appetit & gravativum dolorem circa præcordia cauſatur. Optime ſumitur in granis integris ad decem vel duodecim, præſertim ſi ante cibum vel etiam circa tempus ſomni deglutiantur. Extra paroxyſmum in quartana piperis integra grana plures per dies deglutita cubantes hac febre liberaſſe, plerique autores adfirmant. Ejusdem cum pipere virtutis eſt zingiber, quippe & hoc non volatili per deſtillationem eliciendo oleo, ſed tantum

tum ſale acerrimo fixo imbutum eſt, ratione cujus pulvis ejus ad drachmam unam ſumtus digeſtionem ventriculi ex cruditate viſcidorum humorum depravatam penitus reſtituit, ſique cum melle miſceatur ac in electuarium redigatur, in aſthmate, tuſſi, in calculo quoque, item ad excitandam venerem, menſes movendos & viſum abolitum reſtituendum utiliſſime ſingulis diebus adſumitur, cui ſpecificum infuſum ſuperbibi poteſt. Nathanaël Hodges in Loimologia Sect. VII. commendat eximie zingiberis pulverem in morbis putridis & ipſa peſte, quam diaphoreſi ſua, qua operationem perficit, & præſervat & optime quoque ſanat. De nuce moſchata etiam medico domeſtico uſui apta in medium proferenda ſunt. Propter oleum, quo gaudet, aromaticum & ſimul anodynum in ſpaſmis & doloribus, vomitu, colica, diarrhœa, dyſenteria ejus pulvis ad drachmam ſemis ſumtus non ſua caret laude; maxime omnium vero hoc remedium gravidis earumque affectibus quadrare multiplici experimento cognovimus. Eas ſubinde primis menſibus pertinaci nauſea, vomitione, quin etiam tuſſi corripi conſtat, quibus incommodis ſublevandis nuce moſchata cum ſaccharo mixta in pulvere non certius auxilium invenimus. In alvi nimio fluxu compeſcendo, in ſoda ſive ardore ventriculi leniendo una pars nucis moſchatæ cum tribus partibus lapidum cancrorum non ſine fructu exhibetur. Eadem nux æquali portione cum alumine crudo remixta febrium intermittentium paroxyſmos potenter ſiſtit, hac tamen cautione adhibita, ut non niſi prius præmiſſis evacuantibus & cum regimine

dia-

diaphoretico, cum infuſo nempe calido vel ſub motu corporis laborioſo propinetur.

§. XXVII.

Neque vero crocus in præteritis relinquendus eſt, qui propter inſignes in medendo vires nonnullis Philoſophorum aroma, aliis rex vegetabilium, quibusdam etiam anima pulmonum appellatur; ſiquidem ob ſulphur blandum anodynum ac vaporoſum, doloribus & ſpasmis mitigandis, propter ſal acre autem & volatile incidendis humoribus & obſtructionibus reſerandis egregie inſervit. In contumaciori tuſſi & in reſpirationis difficultate infuſum croci in aqua veronicæ, adjecta ſufficienti ſacchari canti quantitate inſignis efficaciæ deprehenditur. Eodem infuſo cum aqua cinnamomi parato ad menſes promovendos, laborioſum partum facilitandum, ad ſecundinas expellendas, ad lochia movenda nihil eſt præſtantius, præſertim quando olei amygdalarum dulcium uſus interpoletur. Exterius crocus cum floribus ſambuci, chamomillæ, lacte & mica panis ſimilaginei coctus & inſtar cataplaſmatis partibus arthriticis impoſitus mirifice dolores lenit. Idem remedium etiam cum effectu novimus adhibitum in dolore hæmorrhoidum cæcarum. Crocus cum aqua roſarum addito pauxillo camphoræ oculorum inflammationi in morbillis & variolis medetur. Cubebæ ore maſticatæ peculiariter caput confortant & mirum in modum vertiginem avertunt, teſte *Cratone in Conſ. Med. pag. 182.*

§. XXVIII.

Spectant huc quoque mala citria quorum uſus in re domeſtica & in medica quoque ſatis notus eſt. Horum ace-

acetoſitas cum ſaccharo in ſyrupum redacta & ptiſanis addita ſitim & æſtum immodicum egregie ſedat. Cortices cum ſaccharo contuſi & ſpiritui infuſi liquorem ſtomachicum & qui flatus egregie diſcutit, præbent, quod etiam de corticibus aurantiorum tenendum. Taleoli mali citrii pulſibus manuum vel plantis pedum adplicati in omni febre ad æſtum deprimendum non inutiliter adhibentur.

§. XXIX.

Antequam â vegetabilibus diſcedamus, paucis verbis dicendum eſt de amygdalarum dulcium oleo, remedio certe ad plurima utiliſſimo. Non enim tantum clyſteribus ad alvum ducendam ſive ſolum, quod *Simon Pauli in Quadripartito Botanico* ſuadet, ſive decoctis emollientibus mixtum convenit: ſed etiam interno uſu varias præſtat easque inſignes utilitates. Nam venenum, ſi quis incautus adſumſerit, à noxa inferenda lubricitate ſua, qua ventriculum oblinit, prohibet. Egregium inſuper eſt antiſpaſmodicum atque ſedativum, ſi iis, qui torminoſis alvi fluxibus vexantur, propinatur. In faucium raucedine, in tuſſi, aſthmate & pectoris quibusvis affectibus, in phthiſi etiam admodum prodeſt, præſertim ſi cum ſpermate ceti, & ſaccharo canto miſceatur. In colica ſpaſmodica, in dolore ex renum calculo ſubinde atrociſſimo, atque in torminibus, quæ lochiorum fluxum, præſertim ſuppreſſum, comitantur, magno & præſentisſimo auxilio hoc oleum eſt, ſi ad aliquot cochlearia cum brodio carnis ſumatur. At vero in univerſum hoc tenendum eſt, quod recens & ex recentibus amygdalis, non rancidis expreſſum & quod clarum ac pellucidum, non turbidum eſt, hac virtute gaudeat.

§. XXX.

Devolvimur denique ad regnum animale, ex amplissimo eius sinu quædam in usum nostrum delibaturi. Et hic primum se nobis offerunt cancri, quorum succus cum succo sempervivi mixtus & capiti adplicatus in gravioribus doloribus capitis, qui delirium minantur, mitigandis aptus est. Eorum quoq; succus jusculis restaurantibus & nutritivis in tabe, in phthisi utilissime adjungitur. Majori vero utilitate ac laude splendent horum lapides, quorum pulvis solus vel cum testis ovorum aut conchis præparatis mixtus & quarta parte nitri adjecta tantarum est virium, ut in omnibus fere morbis chronicis & acutis, præsertim, quibus immodicus calor junctus est, ad drachmam unam cum maximo fructu adhibeatur; & est fere pulvis amplissimi usus, qui ad acidum primarum viarum absorbendum, in hypochondriacis & scorbuticis, in æstu contemperando in omnis generis febribus, item ubi diaphoresi opus est, egregium facit officium. Iidem lapides, si cum aceto destillato offerantur, longe magis eximia virtute pollent, dum potenter coagulatos humores resolvunt, urinam & diaphoresin movent, inque omnibus febribus, etiam ipsa in peste & malignis aliis morbis, in plevritide, peripnevmonia, in omnibus inflammationibus insigni cum fructu usurpantur. Lumbrici terrestres exsiccati & in pulverem redacti, convenienti dosi aliquoties repetita exhibiti, in epilepsia chronica & omni dolore arthritico laudatissimæ sunt virtutis, item lumbrici vivi partibus dolentibus adplicati egregio solamini sunt. Cochleæ dant pulverem, quo ad præservationem calculi renalis, si aliquoties in septimana adhibe-

atur, nihil secundum nostram observationem deprehendimus efficacius.

§. XXXI.

Plura dicenda etiam essent de lactis usu, quod omnibus fere remediorum generibus in medendo palmam dubiam reddit. Optimum judicamus asininum, postea caprinum, cum quibus cura si instituatur per mensem & ultra, abstinendo ab omni ciborum & potus genere, arthritis, podagra, phthisis sub debitis cautionibus & convenienti regimine felicissime sanari possunt. Illud præterea etiam tenendum est, quod contra venena adsumta validissima corrosiva, ut sunt mercurius sublimatus, cobaltum, arsenicum, antimonialia, emetica fortiora, quo etiam spectant acriora & drastica purgantia, non detur præsentius auxilium mortem & funesta symptomata avertendi ipso lacte copiosius hausto.

§. XXXII.

De nitro, quod vili constat pretio & ubique haberi potest, illud ultimo loco inserendum arbitror, quod id ipsum depuratum vel cum absorbentibus exhibitum sit fere universale remedium, quia omnibus morbis, quibus interna vehementior commotio vel æstus junctus est, quadrat, eamque ob causam in omni febrium, inflammationum, dolorum, hæmorrhagiarum genere interne utilissime adhibetur, alvum quoque laxat, urinam ac diaphoresin movet, sitim sedat, dolores lenit, cujus incomparabilem & divinam virtutem si plebeji nossent, multis sumtibus atque expensis, quas pharmacopoliis insumere debent, parcere possent.

NOBILISSIMO

DOMINO ISRAELI

CANDIDATO DIGNISSIMO,

S. P. D.

PRÆSES.

VEtus idemque veriſſimum eſt dictum: DEVM bona ſua vendere ſudoribus; quod luculento experientiæ teſtimonio indies firmatur ac ſtabilitur. Id enim ab indefeſſo labore atque aſſidua induſtria beneficium proficiſcitur, ut pauperes reddantur diuites, omnium artium rudes & indocti eruditionis præſidio inſtruantur, ex miſeris evadamus felices, ex humili in altum adſurgamus. Equidem fateor ab initio paullo duriorem & valde aſperam videri tam utilis laboris conditionem: ſed ſi quis ſæpius conando eidem adſueſcat, dulcis tandem ita evadit, ut otiari inter difficillima reponat. Et ſane ſummi numinis, quæ immenſa eſt, ſapientia atque in humanum genus benignitas, eidem de integritatis ſtatu miſere delapſo aut melius conſulere aut excellentius ad ſui perfectionem remedium proponere, præter laborem, ullum non potuit. Hoc enim otium, fons ille omnium malorum inexhauſtus, evertitur, &

pec-

peccandi occasiones, quibus hominum, etiam non malorum, mentes transversæ aguntur, & voluptatum implicantur illecebris, penitus circumciduntur. Ita animorum emendationi continuæ occupationes, circa res honestas & utiles, insigni emolumento inserviunt. At vero non minor est fructus, qui in corporis nostri sanitatem & conservationem â saluberrimo hoc præcepto, quod labores necessarios facit, enascitur, prorsus ut statuam, si medicina universalis ulla detur, eam in motu & labore esse reconditam. Huc accedit, quod ex angustiis & miseriis, quibus mortalium genus perpetuo affligitur, non certior eluctandi via pateat, quam in divina laboris ordinatione. Hic, teste quotidiana experientia, curtam supellectilem amplificat, facultatibus cumulum addit, & per omnia hominum felicitati egregie velificatur. Labore enim res parvæ crescunt, sed otio maximæ dilabuntur. Tuum, *Nobilissime Candidate*, si paulo penitius intueor vitæ actæ institutum & cursum, quo â multis jam annis, per varios casus, per tot discrimina rerum, defunctus es, non possum quin TE ter felicem ac beatum prædicem, qui nihil prius, nihil antiquius habuisti quam ut ab ineunte statim ætate jam usque ad perfectiorem immensos labores in bonis literis, in disciplina pharmacevtica, chymica, & professione medica addiscenda, in praxi quoque exercenda desudares. Idem TE impetus per remotissimas regiones, quas non sine gravi difficultate & crebro periculo adiisti, deduxit. Haec constantia idoneum TE reddidit, ut Sacratissimo Regi per multos annos fidelissime inservire potueris; hic denique ardor in Fridericianam nostram TE com-

pulit, ubi per integros quatuor annos improbo labore & indefesso studio medicinæ cursum, me duce, tam generoso impetu emensus es, ut jam solidis in theoria & praxi principiis instructus, inque artis operibus a multo tempore versatus, jure meritoque laurea Apollinari exornari possis. Impertivit TE fautrix natura docili, laborioso & amœno ingenio, quod & rebus comprehendendis & arti exercendæ valde accommodatum est. Quare non possum, quin amplissimos laborum TUORUM fructus reipublicæ pollicear. Gratulor de honoribus propediem consequendis & nihil magis in votis habeo, quam ut Deus ISRAEL Tuum esse præsidium omnesque conatus Tuos suo favore atque gratia per omnia secundare velit.

Vale.

NOBILISSIMO ET EXPERIENTISSIMO

DOMINO CANDIDATO RESPONDENTI,

S. P. D.

IOANNES HENRICVS SCHVLZE,

Medic. Licentiat.

DVo sunt, quæ in medico, rerum suarum satagente, requirit diuus Hippocrates, φιλανθρωπίην & φιλοτεχνίην, quorum illo ad officium hominis bonique ciuis respicere, hoc autem medici proprias partes designare mihi videtur.

Ars

Ars enim salutaris, magno mortalium bono inuenta, nisi tota conuertatur in vsum humani generis, & vel in minimo deflectat aut deficiat, protinus gratiam amittit suam, ipsoque nomine tam grato indigna euadit, aut potius ea abutentem hominem, quippe humanitatis sanctissimas leges violantem, bonorum & pulcræ frugis virorum societate exturbat & inter nocentissimas belluas constituit. Quare satis mirari non possum sapientissimum diuini senis effatum, qui amorem humano generi debitum cum ipsius artis amore ita coniungit, vt hic ex illo prognasci, omneque studium, quod discendæ arti impenditur, desiderio iuuandi homines accensum & inflammatum esse debeat. Multum certe abest hoc a plerorumque consilio, qui se medicinæ faciendæ ideo potissimum accingunt, quod a Galeno opes exspectant, suamque felicitatem, quam in opulentia & rerum omnium affluentia collocant, ex aliorum miseria exstruendam sperant. Non ita nos medicinæ princeps format, & multo etiam minus sanctissima Christi religio tam fraudulentum aliis inseruiendi modum approbat, cuius exemplo moniti debemus, quicquid in nobis est virium, humani generis consecrare vsibus. Si quis ita rationes studiorum suorum subduxerit & hunc arti præfixerit finem, numquam destituetur ardore incredibili, quo ad artem pertinentia singula, quauis occasione fauente, consectetur, & ita se comparet, vt possit fini suo quam cumulatissime satisfacere. Neque dubito fore, vt ita bene animato rectius omnia succedant, & in melius atque maius prouehantur, quam illi possent, cui loco tam amabilis φιλανθρωπίας exsecranda φιλαργυρία stimulos subiicit quidem, mentis tamen oculos ita præstringit, vt nullibi verum rectumque clare intueatur, nec vlli prodesse velit, nisi crumenæ suæ idem amplissime profuturus sit. Tales ergo medicos, qui solummodo, vt sibi inseruiant, operam aliis addicunt suam, tantum abest, vt bonos viros, vt christianos, vt reipublicæ idoneos existimare deceat, vt potius in malo-

lorum necessariorum classem, omnium prudentum suffragio, referendi sint. Non patitur epistolæ breuitas pluribus declarare ea, quæ ad hunc locum pertinent, & non solum ab Hippocrate, in præceptionum libro, sed etiam ab aliis cordatis viris abunde sunt proposita: nec, si pateretur spacium, opus foret apud TE, amice integerrime, multis de eo disputare, quod non solum rectissime nosti, verum etiam sine culpa exerces. Tres integros annos excessimus, a quo nostra non solum amicitia viguit, verum etiam familiaritas inter nos fuit arctissima, quam coniunctio studiorum instituit, mutuorum officiorum promtitudo conseruauit. Vtinam sic ego TIBI per omnia satisfecerim, quemadmodum TV abunde non solum humanitatis, sed arctissimæ amicitiæ omnes impleuisti modos & numeros Teque ἀληθῶς ἰσραηλίτην, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι perhibuisti. Quid autem opus est de ardore discendi proferre multa, vbi rerum testimonia tot suppetunt, quæ extra dubitationem ancipitem collocare amorem artis, quo ardes, immo sensibus ingerere eum possint. Non, veluti canis e Nilo, sic solstitiali patientia e doctrinis Illustris Præceptoris hauriendam medicinæ institutionem putauisti: aut velut ille post potum aufugit, sic arrepto dignitatis doctoralis honore post vertentem annum ad lares reuerti voluisti: sed alteram fere progeniem aut tertiam vidisti eius scholæ, ex qua nunc laurea salutari cinctus dimittendus es. Quare nihil mihi superest, quam vt gratuler ex animo de fructibus φιλοτεχνίας, quos hodierno die refers, & vt me beneuolentiæ atque amicitiæ TVÆ in posterum quoque tempus etiam atque etiam commendem. Ex Fridericiana a. d. XXIII. April.

CIϽ IϽCC XVIII.

